

René van Stekelenborg

**BEDENK GOED
WAT ICONISCH
ERFGOED MET
EEN STAD DOET**

René van Stekelenborg

**BEDENK GOED
WAT ICONISCH
ERFGOED MET
EEN STAD DOET**

© René van Stekelenborg

In 2016 werd ik gevraagd om een expositie op poten te zetten. Over de neon-installatie van het Drostemannetje van Cassandre dat van 1931 tot aan 1988 op het dak van de chocoldefabriek aan het Spaarne heeft gestaan. Ik kan me als manneke van 14 toen ik met de NS op tienertoer voor het eerst Haarlem bezocht, het mannetje nog goed herinneren. 1) Het was een neoninstallatie. 2) Het was hetzelfde poppetje dat op een chocoblik prijkte op tafel bij mijn moeder in Eindhoven thuis en 3) Het poppetje bezat humor en had iets vrolijks, olijks en stripachtigs over zich.

Dat ik vele jaren later PR- en communicatieadviseur zou worden en me zou gaan inzetten voor sterke beeldmerken en logo's, daarvoor dank ik Joost Swarte, Droste en Cassandre. De doe- en speelexpositie die ik bedacht, uitschreef, ontwikkelde, zelf vrijwillig inrichtte en promoveerde, startte op 21 december 2016 en heeft uiteindelijk tot mei 2017 in het ABC-Architectuurmuseum ruim 4500 bezoekers mogen verwelkomen. Het is tot op heden de meest succesvolle expo van het museum met landelijke aandacht van RTL4, EditieNL, NOS, Radio1, Met het Oog op Morgen, omroep Max, BNR, AVRO's Kunstuur, De Telegraaf, Het Parool, NRC, NRC Next en FD.

Ondanks de steun en support van de erven Droste, de fabriek in Vaassen, de erven van Jamin én de erven van Cassandre maakt de lokale politiek wel goede sier met het Drostemannetje als erfgoed, maar lijkt niemand haast te maken met het daadwerkelijk terugplaatsen van de mogelijke toeristische trekpleister in de skyline van Haarlem. Oud-wethouder Chris van Velzen is inmiddels overleden en bij zowel GroenLinks als het CDA popt het Drostemannetje alleen bij de gemeenteraadsverkiezingen nog op.

Ik ben nu ruim een kwart eeuw Haarlemmer en heb elke core-business zien vertrekken uit de stad. Van de grafische industrie - net als de uitgeverijen en drukkerijen - is weinig over. We moeten het steeds meer van de toeristen hebben die graag selfies maken bij het Spaarne en van de Baaf. Ik ben ervan overtuigd dat een grootse metalen open LED-bak van het Drostemannetje zonder gigantische draagconstructie sterk genoeg is om toeristen én Haarlemmers een nieuwe trots mee te geven.

René van Stekelenborg
Coltermanstraat 9 rood
2013 BA Haarlem
www.aandachtsfabriek.nl

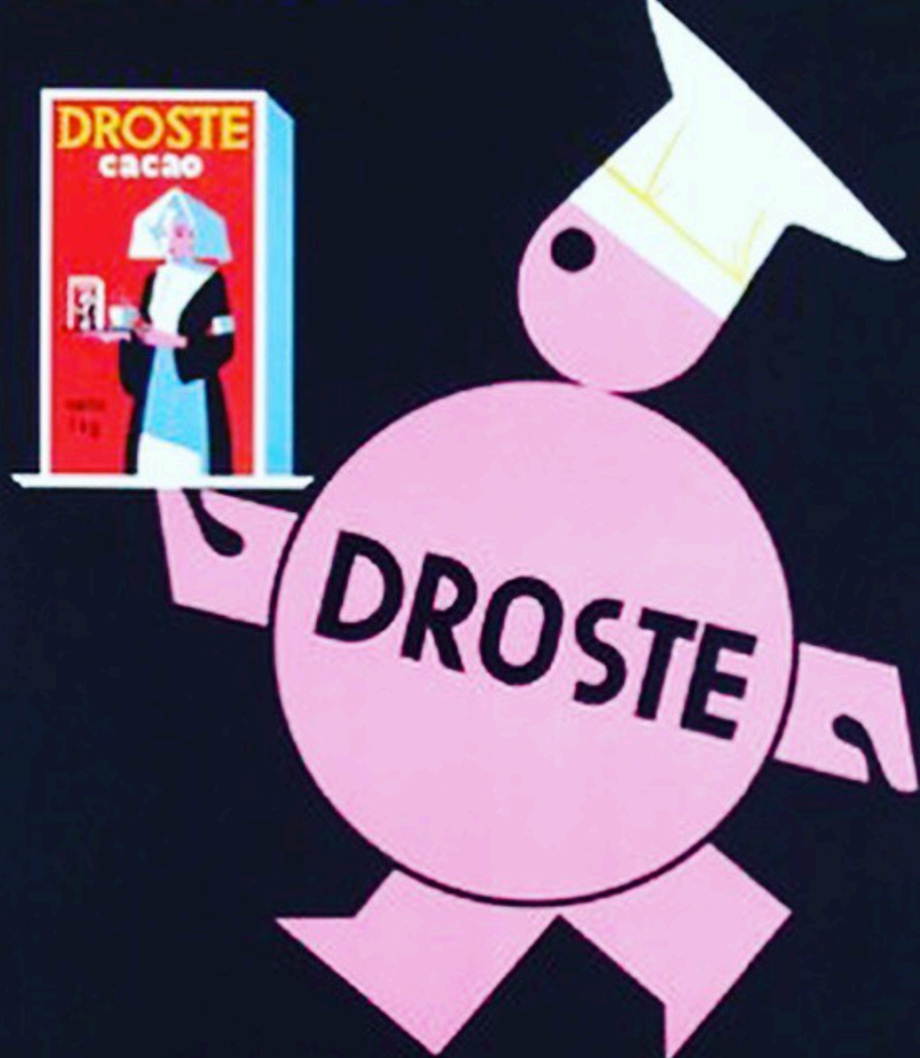
ICONISCHE STADSBEPALERS

Iedereen weet dat de Eiffeltoren staat voor Parijs. Een plaatje van de Big Ben of de Tower Bridge verklapt alles over Londen. Manneke Pis vertegenwoordigt Brussel. En van het Vrijheidsbeeld weet zelfs een kleuter dat we het dan over New York hebben. We kunnen deze iconen uittekenen en plaatsen bij een stad zonder dat we ze ooit 'live' hebben mogen aanschouwen. In Nederland is het aantal stadsiconen beperkt. Slechts van de Erasmusbrug, de Ridderzaal, het Amsterdammertje of de Magere Brug weet men een link te leggen naar de steden waar deze iconen te vinden zijn.

UNIEKE SKYLINE?

Haarlem heeft niet echt een allesbepalende skyline. De Baaf op de Markt is qua contour inwisselbaar voor Alkmaar. Onze skyline lijkt met één toegeknepen oog op Leiden, Delft of zelfs het Zeeuwse Hulst. Opvallende architectuur of grote kunstwerken in de openbare ruimte die je met een dikke Edding in één lijn kunt uittekenen hebben of kennen we hier niet. Vraag maar eens iemand of ze slechts in gebarentaal kunnen uitbeelden wat de Verfroller, de Vleeshal, het Stadhuis, de Adriaan of het Teyler's Museum is? Het gaat een lang avondvullend spelletje worden.

WAAR ZIJN WE NOG VAN IN HAARLEM?

Als je weet dat de boekdrukkunst van Coster ervoor gezorgd heeft dat uitgeverijen, de media, de journalistiek en de grafische sector hier tot volle bloei zijn gekomen en je beseft dat de Klare Lijn in navolging van Kuifje-tekenaar Hergé door met name Joost Swarte (en Joost Veerkamp, Daan Berkhof en Eric Coolen) een stempel op Haarlem, strips, illustraties en de Stripedagen heeft gedrukt, die snapt de voorliefde van Swarte voor de Franse ontwerper/vormgever Cassandre.

Joost Swarte is fan van A.M. Cassandre die 100 jaar geleden vanuit Frankrijk reclameposters, huisstijlen, monogrammen en beeldmerken maakte voor o.a. Dubonnet, De Holland-Amerika Lijn, Pernod, Philips, Wagon Lits, Yves Saint Laurent, Gazelle, BK Emaïlle en De Vries Robbé. Cassandre werkte al met een sterke klare lijn en hij voorzag zijn reclame-uitingen het liefst van olijke poppetjes.

Droste

Altijd welkom!

DE GRAFISCHE SECTOR, VORMGEVING, RECLAME EN MARKETING; POP- ART AVANT LA LETTRE

Toen 100 jaar geleden de vaste vormgever Wiegman werd gevraagd om een pastillepoppetje voor Droste te ontwerpen, kwam hij met een rondlijvig mannetje met verschrikkelijk iele beentjes en armpjes. Te iel voor wat directeur Droste destijds voor ogen had.

In Parijs had hij de uitvinding van het neonlicht gezien. In Los Angeles wist hij hoe magisch hoog in de lucht de eerste neonlichtreclames van autobedrijf Packard ervaren werden. Men kwam van heinde en verre om het lichtwonder te aanschouwen.

Droste wilde iets soortgelijks en had een 6 meter hoge

neoninstallatie voor ogen als buitenreclame bovenop de fabriek aan het Spaarne. Liefst in de vorm van een olijk dik mannetje die zijn hoed nog voor je afneemt bij binnenkomst. 'Altijd Welkom!' was dan ook de leuze van Droste. Ook als je met de trein Haarlem tegemoet reed. Het poppetje was vanaf Halfweg al herkenbaar. Omdat het Drostemannetje synoniem is voor chocoladepastilles en Droste synoniem was voor Haarlem, is het neon-ontwerp van Cassandre een van de weinige commerciële reclame-uitingen/beeldmerken in heel Europa waarvan je weet welk bedrijf en welke stad eraan verbonden zijn. Sterke commerciële beeldmerken waarvan het bedrijf gebonden is aan de vestigingsplaats zijn in Nederland op één hand te tellen. Van vergelijkbare orde kom ik slechts op Flipje uit Tiel uit. Van sterke merklogo's en beeldmerken in het buitenland weet niemand waar Mc Donalds vandaan komt, of Pringles of het Michelinmannetje. Dat het Drostemannetje van Droste is en uit Haarlem komt, dat weet iedereen. Nog steeds!

ALTIJD WELKOM; 'T VISITEKAARTJE VOOR DE STAD

Het poppetje is gastvrij, open, aansprekend en heeft onbedoeld een link gelegd tussen de Franse art deco en onze Nieuwe Zakelijkheid van bijvoorbeeld de Heemstedse architect Van Loghem. Daarnaast is Droste met zijn sterk doorgetrokken huisstijl een voorloper geweest van internationaal marketingdenken met een sterk beeldmerk, met plaatjes-verzamelaalbums en complete serviezen. Nu er een sterke herwaardering opkomt voor buitenreclames en neons van weleer, mag en kan Haarlem eindelijk eens zeggen dat we de grootste, de eerste en de beste waren. Wij beschikten al ver voor de Tweede Wereldoorlog over de allergrootste neonreclame ter wereld. We lieten Picadilly Circus in Londen, Times Square in New York en Montparnasse in Parijs ver achter ons.

Meer info: <https://www.verhalenmakers.com/nl/content/hoe-een-pastille-een-echt-mannetje-werd>

HET DROSTEMANNETJE ALS STADSICOON

LEES HIER MEER >>

TIMELINE

Even een klein overzichtje van de uitvinding van het neonlicht naar Haarlem nu:

- 1910: Fransman Georges Claude presenteert zijn allereerste neon-lichtinstallatie in Parijs.
- 1912: Georges Claude gaf een Franse barbier een eerste probeersel van een neoninstallatie cadeau.
- 1915: Georges Claude patenteerde neonlicht als (buiten-)reclame en verkocht in opdracht zijn eerste installatie voor Cinzano.
- 1923: Huisontwerper Jan Wiegman presenteert zijn 'pastillemannetje' voor directeur G.J. Droste jr. De bedoeling is dat een sterk beeldmerk voor pastilles het idee van het Droste-effect-verpleegstertje van zijn vader Droste sr. moet overschaduwen.
- 1923: Autobedrijf Packard in Los Angeles presenteert de eerste neon-buitenreclame ter wereld.
- 1927: A.M. Cassandre ontwerpt een mannetje voor Oranjeboom Bier. Het wordt afgewezen.
- 1927: A.M. Cassandre ontwerpt het l'Etoile du Nord-affiche voor Pullman en genereert bekendheid in Nederland.

- 1927: A.M. Cassandre ontwerpt een affiche voor de Nijverheidstentoonstelling in Rotterdam in 1928. Zijn belangen worden in Noordwest-Europa voortaan behartigd door J.Th. Piek, hoofd van het Rotterdamse uitgevers-, drukkers- en reclamebedrijf Nijgh & Van Ditmar.
- 1929: A.M. Cassandre vervaardigt een Sint-Nicolaasplaat voor Droste in zijn strakke olijke stijl.
- 1930: Droste introduceert een uitgebreide advertentiecampagne met het Drostemannetje van Cassandre.
- 1931: Een ruim 6 meter hoge neon-installatie van het Drostemannetje prijkt op het dak van de Droste-fabriek aan het Spaarne.
- 1986: De firma Droste wordt door Van Nelle aan de Amerikaanse 'Dutch Cocoa and Chocolate Company' verkocht.
- 1988: Het neon-Drostemannetje verdwijnt van het dak, uit de skyline van Haarlem zomaar de vergetelheid in.
- 2004: Dutch Cocoa verhuist van Haarlem naar Amsterdam.
- 2006: Kunstwacht te Delft maakt bij een inventarisatieronde melding bij de gemeente Haarlem dat er wat kisten met 'elektronische zoi' opgeslagen ligt.
- 2009: Cultuurwethouder Van Velzen (VVD) vroeg raad van de 'adviescommissie collectie Kunst in de Openbare Ruimte'. De adviescommissie adviseerde in 2011 terugplaatsing van het beeld op het dak van de voormalige Drostefabriek.

- 2011: GroenLinks-raadslid Hessel Kruisman vroeg aan opvolgend-wethouder Heiliegiers (VVD) hoe het staat met het terugplaatsten van het Drostemannetje. “GroenLinks is van mening dat het Drostemannetje weer zijn licht over de stad moet kunnen laten schijnen. Is het college het met onze fractie eens dat het Drostemannetje kan worden beschouwd als cultureel erfgoed van onze stad” Dat laatste beaamt de wethouder. Hij stelt desgevraagd dat de gemeente eigenaar is.
- 21 december 2016: Het neon-Drostemannetje is voor een expositie over Stadsiconen terug in Haarlem in de binnentuin van het ABC Architectuurmuseum in Haarlem.
- 2017: Erfgoedvereniging Heemschut omarmt de terugkeer van het Drostemannetje.
- 2018: Tijdens de gemeenteraadsverkiezingen roept het lokale CDA de terugkeer van het neon-Drostemannetje en de erkenning van erfgoed tot standpunt uit. <https://haarlemsemaat.nl/standpunten/erfgoed/>
- 2021: De in 2017 opgerichte stichting Stadsiconen Haarlem heft zich bij monde van voorzitter Louis Pirenne op omdat penningmeester Martin van Rooden en secretaris Michael Struis niets van zich laten horen.
- 2021: René van Stekelenborg wordt door Kunst Centrum Haarlem gevraagd een mini-expo in te richten over het neon-Drostemannetje.